

OM DEN PERSONLIGA EGALITARISMEN –
REPLIK TILL RABINOWICZ

Jonas Gren, Niklas Juth och Ragnar Francén

I SIN KOMMENTAR till vår artikel framför Wlodek Rabinowicz många intressanta synpunkter kring egalitarism. (Rabinowicz 2004; Francén, Gren, Juth 2003). Framförallt gällande två frågor går Rabinowicz i polemik med oss. Han hävdar dels att egalitarismen i dess personliga variant inte kan undkomma »utjämning nedåt»-invändningen och dels att denna version av egalitarism inte drabbas av det regressproblem vi tar upp. Vi vill här peka på några problem i hans argumentation.

1. Den personliga egalitarismens trilemma LÅT OSS BÖRJA med regressproblematiken. Vi kan skilja på två preciseringar av egalitarismen:

E1: Skillnader mellan individers totala välfärd påverkar situationens värde, allt inräknat, så att situationen totalt sett är sämre än den skulle ha varit om ojämlikheten inte hade haft (negativt) värde och sämre än summan av personernas totala välfärd.¹

E2: Skillnader mellan individers totala välfärd påverkar situationens värde, allt inräknat, så att situationen totalt sett är sämre än den skulle ha varit om ojämlikheten inte hade haft (negativt) värde, men inte sämre än summan av personernas totala välfärd.

Det är bara om den personliga egalitarismen preciseras i enlighet med E1 som den drabbas av det vi beskrev som ett regressproblem.²

Rabinowicz undviker detta problem genom att precisera den personliga egalitarismen i enlighet med E2. Han visar med detta något som vi förbisåg: att regressproblemet inte räcker för att avvisa den personliga egalitarismen. Vi vill dock problematisera denna lösning. Enligt E2 är det dåligt att olika personer har olika

mycket total välfärd. Detta är kanske rimligt, men det verkar finnas en konflikt mellan detta och de rangordningar som principen ger upphov till. Ojämlikhetens värde ligger, om den personliga egalitarismen preciseras i enlighet med E2, inbäddat i den totala välfärden för såmre ställda individer. Eftersom ojämlikhetsvärdet redan är inräknat i personernas totala välfärd så förefaller det mest naturligt att säga att situationer med en större total välfärd alltid är att föredra framför situationer med en mindre total välfärd. I sådana fall spelar fördelningen av total välfärd inte någon roll, givet att den sammanlagda summan är densamma. Att det finns en stor skillnad mellan två individers totala välfärd gör inte att det finns skäl att välja ett alternativ där samma totala välfärdssumma realiserades utan ojämlikhet.³ Det är svårt att förstå varför man i de principer som ligger till grund för rangordningen av alternativen lägger vikt vid skillnader mellan individers totala välfärd om teorin inte rangordnar alternativ med mindre sådana skillnader framför alternativ med större sådana skillnader men lika stor total välfärd. Det finns alltså en konflikt mellan principerna bakom rangordningen (eller motiveringen till rangordningen) och själva rangordningen.⁴

Det finns ett annat sätt att formulera egalitarismen för att undvika regressproblemet:⁵

E3: Skillnader mellan individers basvälfärd påverkar situationens värde allt inräknat så att situationen totalt sett är sämre än den skulle ha varit om ojämlikheten inte hade haft (negativt) värde.

Istället för att låta skillnader mellan individers totala välfärd påverka situationens värde så är det, enligt E3, skillnader mellan personers basvälfärd som är relevanta. Denna lösning kan inte kritiseras på samma sätt som E2. Eftersom principerna som ligger till grund för rangord-

ningen av alternativen inte lägger vikt vid skillnader mellan individers totala välfärd så finns det ingen konflikt mellan dessa principer och själva rangordningen. Det finns dock ett annat problem för detta förslag. Det krävs argument för att rimliggöra att vissa, men inte alla, skillnader i hur olika personer har det är något dåligt.

2. Den personliga egalitarismen och »utjämning nedåt»-invändningen
RABINOWICZS ANDRA KRITIK är att den personliga egalitarismen inte, som vi hävdade, kan komma undan »utjämning nedåt»-invändningen. En utjämning nedåt är en förändring där någon får det sämre utan att någon får det bättre. Vi utgår, för argumentets skull, från Rabinowicz's variant av den personliga egalitarismen. »Utjämning nedåt»-invändningen hänger på följande påstående:

(1) Om ingen person får det bättre av en förändring så kan detta inte göra situationen bättre.

Detta talar för att en utjämning nedåt aldrig kan göra en situation bättre. Det problematiska för egalitarismen är att utjämnings nedåt gör situationer mer jämlika och därmed bättre.

Den personliga egalitarismen verkar ha ett svar. Eftersom det är dåligt för en person att ha det sämre än andra så förbättras situationen för dem som har det sämre när man försämrar för dem som har det bättre. Därmed strider inte dessa förändringar mot (1).

Rabinowicz menar att den personliga egalitaristens svar inte fungerar:

Nu kan vi emellertid se att detta sätt att handskas med invändningen har varit förhastat. Det bereder nämligen ingen svårighet att konstruera ett fall där den personlige egalitaristen tvingas konstatera att välfärden faktiskt har utjämnats neråt, utan att någons välfärd har höjts. Vad som krävs för ett sådant fall är att vi samtidigt minskar

de basala v-värdena för de bättre och de sämre ställda, men mer för de förra än för de senare. I så måtto som de bättre ställas v-värden minskar, tenderar w-värden för de sämre ställda att öka. Men denna potentiella ökning kan neutraliseras genom en samtidig minskning av v-värden för de sämre ställda. [...] Här är ett exempel på en sådan neråtutjämnande förändring. Antag att populationen består av två individer, Anna och Bertil, vilkas ursprungliga basvälfärdsvärden är 10 resp. 6. Om diskonteringskoefficienten r sätts till $1/3$, är deras totala välfärdsvärden lika med 10 resp. 4. (Bertils w-värde är lägre än hans v-värde eftersom det är dåligt för Bertil att han har det sämre än Anna.) Vi tänker oss nu att Annas v-värde minskar från 10 till 4 medan Bertils v-värde minskar i mindre utsträckning, från 6 till 4. Bägges v-värden är nu lika, vilket innebär att deras w-värden också är lika: Bägges totala välfärd ligger på 4. Annas totala välfärd har alltså utjämnats neråt, utan att Bertils välfärd har gått upp. Denna utjämning neråt innebär givetvis en försämring, allt taget i beaktande, men den är en förbättring i jämlikhetsavseendet (Rabinowicz 2004, s. 62–63).

Låt oss skilja på två preciseringar av (1):

(2) Om ingen person får det bättre totalt sett av en förändring så kan detta inte göra situationen bättre totalt sett.

(3) Om ingen person får det bättre i något avseende av en förändring så kan detta inte göra situationen bättre i något avseende.⁶

Både (2) och (3) verkar rimliga. Men Rabinowicz exempel visar inte att någon av dem kan utgöra grunden i en invändning mot den personliga egalitarismen. Förändringen i Rabinowicz exempel gör inte att någon får det bättre totalt sett. Men eftersom förändringen inte heller innebär att situationen blivit bättre totalt

sett, så strider denna inte mot (2). Förändringen i exemplet innebär en förbättring av situationen med avseende på jämlikhet. Men detta strider inte mot (3) eftersom någon person fått det bättre med avseende på jämlikhet.

För att Rabinowiczs exempel skall kunna utgöra ett problem för den personliga egalitarismen krävs följande tolkning av (1):

(4) Om ingen person får det bättre totalt sett av en förändring så kan detta inte göra situationen bättre i något avseende.

I Rabinowicz exempel är det inte någon som får det bättre totalt sett och enligt (4) kan förändringen då inte innebära en förbättring i något avseende. Givet (4) är detta ett problem för den personliga egalitarismen eftersom förändringen i exemplet är en förbättring med avseende på jämlikhet. Men (4) är orimlig.⁷ För att en situation skall förbättras med avseende på jämlikhet verkar det orimligt att kräva att någon ska få det bättre totalt sett: om en person har fått det bättre med avseende på jämlikhet och ingen har fått det sämre med avseende på jämlikhet så har situationen blivit bättre med avseende på jämlikhet. Rabinowicz har alltså inte, med sitt exempel, visat att den personliga egalitarismen inte kan bemöta »utjämning nedåt»-invändningen.

3. Slutsats

VI HAR I denna replik försökt visa på följande: Om man vill försvara den personliga egalitarismen ställs man inför ett trilemma. Det första hornet är en egalitarism som råkar ut för det vi kallat regressproblemet. Det andra är Rabinowiczs lösningsförslag som innehåller en konflikt mellan principerna bakom rangordningarna och själva rangordningarna. Det tredje hornet för oss till en egalitarism som har kvar att motivera varför vissa men inte andra skillnader i vad som har egenvärde för personer är något dåligt.

Vi argumenterade också för att den variant av den personliga egalitarismen som Rabinowicz karakteriserat, trots att han hävdar motsatsen, kan bemöta »utjämning nedåt»-invändningen.

→

Ragnar Francén, Jonas Gren och Niklas Juth är doktorander vid Göteborgs universitet.

Referenser

- BROOME, J., (1991), *Weighing Goods*, Oxford: Basil Blackwell.
- FRANCÉN, R, GREN, J, JUTH, N, (2003), »Om ojämlikhet», *Tidskrift för politisk filosofi*, nr 2.
- RABINOWICZ, W, (2003), »The Size of Inequality and Its Badness – Some reflections around Temkin's Inequality», *Theoria*, vol. 69, nr 1–2.
- RABINOWICZ, W, (2004), »Om ojämlikhetens negativa värde – några anmärkningar», *Tidskrift för politisk filosofi*, nr 1.
- TEMKIN, L, (1993), *Inequality*, New York / Oxford: Oxford University Press.

Noter

1 Med en persons totala välfärd (w-värdet) menar vi, i likhet med Rabinowicz, summan av allt som är värdefullt, i sig, för personen. En persons basvälfärd (v-värdet) är den del av personens totala välfärd som är oberoende av hur bra personen har det i förhållande till andra.

2 Problemet kan dock bättre beskrivas som ett obestämbarhetsproblem. Det bakomliggande resonemanget är följande: Antag att vi ska försöka bestämma en sämre ställd persons totala välfärdsnivå. Enligt E1 påverkas hennes totala välfärdsnivå också negativt av det förhållandet att hon har det sämre ställt (totalt sett) än någon annan. Men, för att kunna bestämma hur hennes totala välfärdsnivå påverkas måste vi bestämma vilken välfärdsnivå hon har. Och detta kan vi inte göra förrän det är bestämt hur den påverkas. Vi formulerade detta som ett regressproblem. Regressen uppstår dock enbart om vi antar ett ursprungligt värde på den sämre ställdes totala välfärd, vilket det alltså inte finns någon grund för.

3 Broome gör ett liknande påpekande: »Even though for a given total of good an equal distribution is not better than an unequal one /.../ this formula will still recognize the value of equality in the distribution of good.» (Översatt: »Även om en jämlik fördelning av total välfärd inte är bättre än en ojämlig fördelning /... / så visar denna formel ändå värdet av jämlikhet i fördelningen av välfärd.») Broome, 1991, s. 1.

4 Ett möjligt försvar är att hävda att även om den sammanlagda summan av total välfärd är lika stor i två fall så skall det där det med minst skillnader i total välfärd rangordnas framför det andra. Detta därför att man ger större vikt åt de sämst ställda totala välfärd. Men enligt en sådan teori är det fortfarande inte den bakomliggande principen (om att skillnader i total välfärd är något dålig) som genererar rangordningen. Detta görs istället genom att införa ett tillägg som, i ljuset av den övriga teorin, framstår som ad hoc.

5 Detta sätt har uppmärksammats av Rabinowicz, 2003, s. 83, och av Francén, Gren, Juth, 2003, s. 33.

6 Jfr Temkin, 1993, s. 256.

7 Detta har också påpekats av Temkin, 1993, s. 257.